

Factors influencing the Taliban's political relations with the neighboring countries of India and Pakistan

Mohammad Ali Abedi¹ | Ali Mohseni Moshtaghin^{2✉} | Mohammad Hasan Elahimanesh³

1. Ph.D. student, Department of Political Science, Islamic Azad University of Qom, Qom, Iran.

2. Corresponding Author: Associate Professor, Department of Political Science, Islamic Azad University of Qom, Qom, Iran, Email: dr.amohseni@gmail.com

3. Assistant Professor, Department of Political Science, Islamic Azad University of Qom, Qom, Iran.

Article history: Received 20 April 2022;

Received in revised form 4 July 2022;

Accepted 4 July 2022

Abstract

Given the current regional developments and the Taliban's growing role in political and security arenas, this study examines the processes and factors influencing the dynamics of regional relations with this group. Using qualitative analysis and a review of documents and secondary data, the research analyzes the elements affecting the Taliban's relations with Afghanistan's neighbors, particularly India and Pakistan. The findings indicate that the Taliban's influence in Pakistan's border areas has created new security challenges and affected the country's stability. Additionally, India's concerns over the Taliban's impact on regional security and the balance of power have led to shifts in its regional strategies. The results of this study can contribute to a better understanding of the dynamics of the Taliban's relationships with its neighbors and serve as a foundation for future research in the area of regional policies.

Keywords: Afghanistan, Taliban, India, Regional Relations.

1. Introduction

In recent years, the South and Central Asian region has faced significant political, security and economic developments. Among the major events that have had a major impact on the region, we can mention the rise of the Taliban and gaining power in Afghanistan. The Taliban is an Islamist group known as the Islamic Movement of Afghanistan, which emerged in the 1990s and under the leadership of Mullah Muhammad Omar in 2000, was able to capture large parts of Afghanistan (Deb, 2021). In a study by Abbaszadeh, the fall of the Afghan government on August 24, 1400 and the re-emergence of the "Islamic Emirate" of the Taliban have been discussed. According to this research, the Taliban, as a social movement, succeeded in creating internal cohesion by emphasizing the element of nervousness based on ethnic (Pashtunism) and religious (Deobandi Salafism) characteristics. This cohesion was formed against the fragmented society and the crisis of authority and efficiency of the Afghan government (Abbaszadeh Marzbali, 2022). The Taliban emerged from a fragmented and chaotic society that had been institutionalized in the absence of a nation-state with a pattern of behavior and national orientation. In fact, discrete society generally refers to a type of society in which social and cultural relations are formed based on specific boundaries and separations. This type of society usually includes separate groups or social classes that act independently of each other and have their own identity. In these societies, cultural, economic, or ethnic differences can lead to social divisions. In the case of social disruption, we can refer to various theories that have investigated this issue. For example, the theories of "social rupture" show that this type of rupture may be caused by economic, political, or cultural factors that cause gaps in society.

Journal of Subcontinent Researches, Vol.

DOI:

© Abdi, F., Mousavi Sirjani, S., Mangali, M.

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

In this situation, he took advantage of the weakness and corruption of government institutions, which had led to huge dissatisfaction in the society, and used it to mobilize his followers in the conditions of the society's passivity. Thus, the Taliban took power without facing serious resistance. In fact, the reason for the Taliban's success in regaining sovereignty in Afghanistan lies in the symmetry of a strong movement and a weak nation-state (2022, Abbaszadeh Marzbali). These developments have had significant effects on the Taliban's relations with neighboring countries, especially Pakistan and India. Geographically and politically, these two countries share common borders with Afghanistan, and as a result, their relations with the Taliban are of particular importance.

After the fall of the 9/11 attacks, the Taliban managed to recapture Afghanistan after their struggle and currently rule the country. The Doha agreement that the Taliban signed with the United States mentions a "new Islamic state", but the Taliban do not want to share power with others and claim that the Islamic Emirate is a model of a state with an Islamic framework and is trying to strengthen this system. This group has always emphasized its own interpretation of Islam and the implementation of Sharia law in an exclusive way. After regaining control of Afghanistan, the Taliban sought to establish a central government with full control over political and military affairs, minimizing negotiations with other political and ethnic groups. This approach is due to their belief in their religious and historical legitimacy as the rulers of Afghanistan, which makes them unnecessary for the need of coalition with other political forces. In addition, the Taliban are facing security and external challenges that have made them focus more on internal cohesion and maintaining power, rather than sharing power and partnering with opposition groups. Taliban, although not recognized as a government by any country or international organization, but as the holders of power in Afghanistan, they also follow foreign policy to some extent. After recapturing Afghanistan, the Taliban declared that they would rule the country "with Sharia", not "with democracy" (Anuj, 2024).

Therefore, by looking at the former regime of Afghanistan and the foreign policy of the Taliban, we can clearly see the influence of religion on politics. For example, the Islamic Republic of Afghanistan, despite being a member of many international agreements, has explicitly declared that no agreement that conflicts with Islamic laws will be implemented in this country. In the same way, it can be said that the Taliban's foreign policy is also based on the principles of Islamic Sharia and any international interaction and agreement must be in accordance with this religious framework. The second principle of Taliban's foreign policy is to strengthen and stabilize the "Islamic Emirate". The Taliban, as in the 1990s, describe their government system as the Islamic Emirate of Afghanistan and consider maintaining and strengthening the government as the main task of their foreign policy. In the Doha Agreement, which was signed on February 29, 2020, the "new Islamic State" is mentioned.

The aim of this article is to comprehensively examine the factors affecting the Taliban's relations with the two countries of Pakistan and India. This article tries to clarify the effect of security, racial and religious interests on the relations between them by analyzing the attitudes and policies of each of these countries towards the Taliban. Due to its neighborhood and historical and religious ties, Pakistan has a complex and variable relationship with the Taliban, in which security concerns and geopolitical issues play a central role. India also looks at the Taliban from the angle of competition with Pakistan and in order to protect its strategic interests in the region. By examining these factors, this article deals with a detailed analysis of their role and influence in the evolution of Taliban relations with Pakistan and India and seeks to clarify the hidden and obvious dynamics of these relations. The final goal of the article is to provide a deeper understanding of the challenges and opportunities in these relationships to lay the groundwork for future analysis in this area and better strategic decisions at the regional level.

While the issue of Taliban's political relations with the neighboring countries of India and Pakistan has been investigated in several articles, the innovation of this article lies in providing a comparative and multidimensional analysis of the components influencing these relations. Unlike previous studies that have mainly focused on historical or security aspects, this article tries to provide a more comprehensive picture of the dynamics of these relations by integrating geopolitical, economic, cultural and security components. Also, in this research, an attempt has been made to examine the impact of developments after the return of the Taliban to power in 2021 on regional policies and how this group interacts with India and Pakistan from newer angles. Another innovative look of this article

is in examining the role of non-governmental actors and regional economic networks, which have received less attention so far. In this framework, the role of transit projects such as railways and energy lines, which the Taliban use as tools of economic development and diplomacy, is specifically analyzed. This approach makes this article look at the problem from a holistic and interdisciplinary point of view, and in addition to security and historical issues, it also deals with emerging economic and diplomatic effects on Taliban relations with India and Pakistan.

1.1. Research methodology

The research method in this research is qualitative analysis. This method allows us to get to know the factors influencing the relations between Taliban and the neighboring countries of India and Pakistan by carefully examining and analyzing secondary documents and sources. The data used in this research were obtained through the review of previous studies, scientific articles, reports of international and government organizations, as well as the analysis of regional policies related to the Taliban. These sources are considered as secondary data for qualitative analysis. Also, the method of content analysis has been used to identify and extract the main themes related to the Taliban's relations with India and Pakistan.

2. Conclusion

This article focuses on the analysis of Taliban relations with India and Pakistan. The main goal of the article is to show the mutual effects between the Taliban and these two countries, which play an important role in determining the political and security directions of Afghanistan and the region. Taliban relations with these two countries have been formed based on a series of historical, security, economic and geopolitical factors. In the case of Pakistan, the Taliban's relationship with this country is ambiguous; Although Pakistan has used the Taliban as a tool to influence Afghanistan in different periods, the increasing power of the Taliban and the nationalism of the Pashtuns are considered a threat to the territorial integrity of Pakistan. On the other hand, Pakistan's central role as a transit route for goods and support for the Taliban in internal struggles has caused mutual dependence between the two sides. On the other hand, instability in Afghanistan is a threat to Pakistan's national security, which strengthens Pashtun separatist groups and extremism. Therefore, despite various conflicts, the relations between Taliban and Pakistan have remained vital due to security and economic needs. On the other hand, Taliban relations with India are more influenced by security and geopolitical considerations. India, as a country that has always supported governments opposed to the Taliban and seeks to maintain regional stability, has concerns about the presence of the Taliban in power. At the same time, India is trying to maintain its influence in the region by using soft diplomacy, development projects and economic ties with Afghanistan. For the Taliban, India, as a major economic and political power in the region, is an opportunity to diversify foreign relations and reduce dependence on Pakistan. As a result, Taliban policies towards these two neighboring countries are directly affected by economic, security and geopolitical factors, and these relations play an essential role in shaping the political and security future of the region. In general, we can conclude that although the relationship between Afghanistan and Pakistan seems fragile and tense, these two countries are historically, geographically, and economically dependent on each other. On the one hand, their long and common border, especially the Durand Line, has always been the source of border conflicts and ethno-nationalist differences, especially among the Pashtuns. However, on the other hand, the economic and security dependence between the two countries has created unbreakable ties. Pakistan plays a vital role in Afghanistan's economy as Afghanistan's most important access route to open waters and commercial markets. At the same time, Afghanistan is strategically important for Pakistan; Because stability or instability in Afghanistan has a direct impact on Pakistan's internal security, especially considering the presence of extremist and terrorist groups. This situation has caused that although the relations between the two countries are tense due to border and political issues, the necessity of security and economic cooperation has brought them to a kind of mutual dependence. Diplomatic issues and long-standing historical problems of Afghanistan, which are rooted in the past, are difficult to solve without a strong solution. The governments of the two countries cannot effectively intervene in these tensions, and for this reason, the people on both sides of the border are deprived of access to their civil and fundamental rights. In addition, the role of the Taliban as the executor of Pakistan's orders and instructions in Afghanistan and their lack of control in solving problems with the people has intensified this campaign. Also, regarding India's relationship with the Taliban, it can be said that

India has always shaped its view of Afghanistan from Pakistan's point of view. When Pakistan's influence in Afghanistan has increased or its relations with Afghan governments have become closer, India has repeatedly withdrawn from the scene and its relations have faced tension and deterioration. India uses two types of diplomacy: one through humanitarian aid diplomacy and the other through regional diplomacy. This country provided huge aid to the people of Afghanistan in 2021, and in this regard, it also sent immediate aid to the earthquake victims in Paktika. These efforts show the impact of humanitarian aid diplomacy on increasing cooperation and bilateral relations with the Islamic Emirate. India also uses regional diplomacy to hold meetings and establish common positions with regional countries to play its role in interacting with the Islamic Emirate effectively.

3. Discussion

Taliban tries to pursue a neutral and balanced policy among global and regional actors. As seen in the last half century, Afghanistan has become a field of competition between global and regional powers. The Taliban's foreign minister emphasizes in every meeting and conference that their goal is to transform Afghanistan from a field of competition to a field of cooperation. As proof of their policy of neutrality and balance, the Taliban have announced their support for railway projects to connect Central Asia to South Asia and energy transmission projects. The main goal of the Taliban is to restore the diverse interests of different actors to the geopolitics of Afghanistan. However, during the second period of Taliban rule, the Pashtun identity of this group became more prominent, and this led to the increase in terrorist activities of Pashtun separatists in Pakistan, which posed a serious threat to Pakistan's national security and the country's integrity. In addition, Pashtun nationalist factions in the Taliban advocated the creation of a "greater Pashtunistan" and did not recognize the Durand border line, which led to border conflicts. In such an atmosphere, the fact that a large part of the Afghan people consider Pakistan responsible for internal problems has forced the Taliban to adopt an anti-Pakistani stance to gain internal legitimacy. Meanwhile, India has played an important role as a neighbor that always needs a relatively stable Afghanistan free from terrorist threats. Unlike other foreign players, India has no history of military intervention or direct political involvement in Afghanistan and has always focused on public relations and soft power. Due to the increasing geopolitical influence of New Delhi and its long-standing desire to access Central Asian markets through Afghanistan, having normal relations with India has a pragmatic appeal for the Taliban.

4. References

- Deb S. (2021). **The Rise of Taliban and Its Security Implications**. Journal of Indo-Pacific Affairs, Air University Press.
- Abbaszadeh-Marzabali, M. & Talashi-Kelati, K. (2022). *The Taliban and the Restoration of Sovereignty: A Strong Movement, a Weak Nation-State*. Fundamental and Applied Studies in the Islamic World, 4(3), pp.105-130. doi: 10.22034/FASIW.2022.350464.1179.
- Anuj, Kumar R. (2024). *Analysing the Impact of the Doha Agreement on Indo-Afghan Relations*. In: Singh RK, Singh SK, editors. Emerging Dynamics of India-Afghanistan Relations: Regional Cooperation vs Global Geopolitics. Singapore: Springer Nature Singapore; 2024. p. 187-203.

Cite this article Abdei, M. A., Mohseni Moshtaghin, A., Elahimanesh, M. H. (2024). Factors influencing the Taliban's political relations with the neighboring countries of India and Pakistan. *Journal of Subcontinent Researches*, 16(46), 155-172. [DOI:](#)

مولفه های تاثیر گذار بر روابط سیاسی طالبان با کشورهای همسایه هند و پاکستان

محمد علی عابدی^۱ | علی محسنی مشتقین^۲ | محمد حسن الهی منش^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم، قم، ایران.

۲. نویسنده مسئول: دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم، قم، ایران، ایمیل: dr.amohseni@gmail.com

۳. استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم، قم، ایران.

چکیده

با توجه به تحولات جاری در منطقه و نقش روزافزون طالبان در صحنه های سیاسی و امنیتی، مطالعه حاضر به بررسی فرآیندها و عوامل موثر بر دینامیک روابط منطقه ای با این گروه می پردازد. این پژوهش با استفاده از روش تحلیل کیفی و بررسی اسناد و داده های ثانویه، مولفه های تاثیر گذار بر روابط طالبان با همسایگان افغانستان، به ویژه هند و پاکستان را مورد تحلیل قرار داده است. یافته های این تحقیق نشان می دهد که نفوذ طالبان در مناطق مرزی پاکستان چالش های امنیتی جدیدی را به وجود آورده و پایداری این کشور را تحت تاثیر قرار داده است. همچنین، نگرانی های هند از تأثیرات طالبان بر امنیت منطقه ای و تعادل قدرت باعث تغییر در استراتژی های منطقه ای این کشور شده است. نتایج این مطالعه می تواند به فهم بهتر دینامیک روابط طالبان با همسایگانش کمک کند و به عنوان پایه ای برای تحقیقات آینده در حوزه سیاست های منطقه ای استفاده شود.

واژه های کلیدی: افغانستان، طالبان، هند، روابط منطقه ای.

۱- مقدمه

در سال های اخیر، منطقه آسیای جنوبی و مرکزی با تحولات سیاسی، امنیتی و اقتصادی چشمگیری روبه رو شده است. از جمله رویدادهای بزرگی که تأثیر عمده ای بر منطقه داشته، می توان به صعود طالبان و به دست آوردن قدرت در افغانستان اشاره کرد. طالبان، یک گروه اسلام گرای موسوم به جنبش اسلامی افغانستان است که در دهه ۱۹۹۰ به وجود آمد و تحت رهبری ملا محمد عمر در سال ۲۰۰۰ میلادی توانست بخش های گسترده ای از افغانستان را تصرف کند (Deb, 2021). در مطالعه ای توسط عباس زاده، به سقوط دولت افغانستان در تاریخ ۲۴ مرداد ۱۴۰۰ و ظهور مجدد "امارت اسلامی" طالبان پرداخته شده است. طبق این تحقیق، طالبان به عنوان یک جنبش اجتماعی با تأکید بر عنصر عصبيت مبتنی بر ویژگی های قومی (پشتونیسیم) و مذهبی (سلفیسم دیوبندی)، موفق به ایجاد انسجام درونی شد. این انسجام در برابر جامعه گسسته و بحران

اقتدار و کارآمدی دولت افغانستان شکل گرفت (Abbaszadeh Marzbali, 2022). طالبان از دل جامعه‌ای گسسته و آشفته سربرآورد که در نبود دولت-ملت، به الگوی رفتاری و جهت‌گیری ملی نهادینه شده بود.

در واقع جامعه گسسته به صورت کلی به نوعی از جامعه اشاره دارد که در آن روابط اجتماعی و فرهنگی، بر اساس مرزها و تفکیک‌های مشخصی شکل گرفته است. این نوع جامعه معمولاً شامل گروه‌ها یا طبقات اجتماعی جداگانه‌ای است که به طور مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند و هویت خاص خود را دارند. در این جوامع، تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی، یا قومی می‌تواند منجر به ایجاد گسست‌های اجتماعی شوند. در مورد گسست اجتماعی، می‌توان به نظریه‌های مختلفی اشاره کرد که به بررسی این موضوع پرداخته‌اند. به عنوان مثال، نظریه‌های «گسست اجتماعی» نشان می‌دهند که این نوع گسست ممکن است ناشی از عوامل اقتصادی، سیاسی، یا فرهنگی باشد که موجب ایجاد شکاف‌هایی در جامعه می‌شود.

در این شرایط، از ضعف و فساد نهادهای دولتی که منجر به نارضایتی عظیمی در جامعه شده بود، بهره‌برداری کرد و از آن برای بسیج پیروان خود در شرایط انفعال جامعه استفاده کرد. بنابراین، طالبان بدون مواجهه با مقاومت جدی قدرت را به دست گرفت. در واقع، علت موفقیت طالبان در بازیابی حاکمیت در افغانستان، در تقارن جنبش قوی و دولت-ملت ضعیف نهفته است (Abbaszadeh Marzbali, 2022). این تحولات تأثیرات قابل توجهی بر روابط طالبان با کشورهای همسایه، به‌ویژه پاکستان و هند، داشته است. این دو کشور، از نظر جغرافیایی و سیاسی، با افغانستان مرزهای مشترکی دارند و در نتیجه، روابطشان با طالبان از اهمیت خاصی برخوردار است. طالبان پس از سقوط در اثر حملات ۱۱ سپتامبر، اما به دنبال مبارزاتی که انجام دادند، دوباره توانستند افغانستان را تصرف کنند و در حال حاضر این کشور را اداره می‌کنند. در توافق دوحه که طالبان با ایالات متحده امضا کرده است، به "دولت جدید اسلامی" اشاره شده، اما طالبان تمایلی به تقسیم قدرت با دیگران ندارند و ادعا می‌کنند که امارت اسلامی یک مدل دولت با چهارچوب اسلامی است و در تلاش برای تقویت این نظام هستند. این گروه همواره بر تفسیر خاص خود از اسلام و اجرای شریعت به شیوه‌ای انحصاری تأکید داشته است. پس از تسلط دوباره بر افغانستان، طالبان به دنبال ایجاد حکومتی مرکزی با کنترل کامل بر امور سیاسی و نظامی بودند، و مذاکره با دیگر گروه‌های سیاسی و قومی را به حداقل رساندند. این رویکرد ناشی از اعتقاد آن‌ها به مشروعیت دینی و تاریخی خود به عنوان حاکمان افغانستان است، که آنان را از نیاز به ائتلاف با دیگر نیروهای سیاسی بی‌نیاز می‌داند. به علاوه، طالبان با چالش‌های امنیتی و خارجی مواجه‌اند که باعث شده تمرکز بیشتری بر انسجام داخلی و حفظ قدرت داشته باشند، تا اینکه به تقسیم قدرت و مشارکت با گروه‌های مخالف بپردازند. طالبان، هرچند توسط هیچ کشور یا سازمان بین‌المللی به عنوان دولت شناخته نشده است، اما به عنوان دارندگان قدرت در افغانستان، تا حدی سیاست خارجی را نیز دنبال می‌کنند. پس از تصرف مجدد افغانستان، طالبان اعلام کردند که کشور را "با شریعت"، نه "با دموکراسی" اداره خواهند کرد (Anuj, 2024). بنابراین، با نگاهی به رژیم سابق افغانستان و سیاست خارجی طالبان، می‌توان به وضوح تأثیر دین بر سیاست را مشاهده کرد. به عنوان مثال، جمهوری اسلامی افغانستان، با وجود عضویت در بسیاری از توافق‌های بین‌المللی، به‌طور صریح اعلام کرده بود که هیچ توافقی که با قوانین اسلامی در تضاد باشد در این کشور اجرا نخواهد شد. به همین ترتیب، می‌توان گفت که سیاست خارجی طالبان نیز بر اصول شریعت اسلام بنا شده است و هرگونه تعامل و توافق بین‌المللی آن‌ها نیز باید مطابق با این چارچوب دینی باشد. دومین اصل سیاست خارجی طالبان، تقویت و تثبیت "امارت اسلامی" است. طالبان، همانند دهه ۱۹۹۰ میلادی، سیستم حکومتی خود را به عنوان امارت اسلامی افغانستان توصیف کرده و حفظ و تقویت دولت را به عنوان وظیفه اصلی سیاست خارجی خود می‌دانند. در توافقنامه دوحه که در تاریخ ۲۹ فوریه ۲۰۲۰ میلادی امضا شد، به "دولت اسلامی جدید" اشاره شده است. طالبان تلاش می‌کند تا سیاست بی‌طرف و متعادل را در میان بازیگران جهانی و منطقه‌ای دنبال کند. همان‌طور که در نیم قرن اخیر دیده شده، افغانستان به میدان رقابت قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای تبدیل شده است. وزیر امور خارجه طالبان

در هر نشست و کنفرانسی تأکید می‌کند که هدف آن‌ها تبدیل افغانستان از یک میدان رقابت به میدان همکاری است. به‌عنوان اثباتی برای سیاست بی‌طرفی و تعادل‌گرایی خود، طالبان حمایت خود را از پروژه‌های راه‌آهن برای اتصال آسیای مرکزی به جنوب آسیا و پروژه‌های انتقال انرژی اعلام کرده‌اند. هدف اصلی طالبان بازگرداندن منافع متنوع بازیگران مختلف به ژئوپلیتیک افغانستان است. با این حال، در دوره دوم حکومت طالبان، هویت پشتون این گروه پررنگ‌تر شد و این امر به افزایش فعالیت‌های تروریستی جدایی‌طلبان پشتون در پاکستان منجر شد، که تهدیدی جدی برای امنیت ملی پاکستان و یکپارچگی این کشور به‌وجود آورد. علاوه بر این، جناح‌های ملی‌گرای پشتون در طالبان، آرمان تشکیل "پشتونستان بزرگ" را مطرح کردند و خط مرزی دیورند را به رسمیت نمی‌شناختند، که این مسئله موجب درگیری‌های مرزی شد. در چنین فضایی، این واقعیت که بخش زیادی از مردم افغانستان پاکستان را مسئول مشکلات داخلی می‌دانند، طالبان را وادار کرده است که برای به‌دست آوردن مشروعیت داخلی، موضعی ضد پاکستانی اتخاذ کنند. در این میان، هند به‌عنوان همسایه‌ای که همواره به یک افغانستان نسبتاً باثبات و عاری از تهدیدات تروریستی نیاز دارد، نقش مهمی ایفا کرده است. هند برخلاف دیگر بازیگران خارجی، سابقه مداخله نظامی یا دخالت مستقیم سیاسی در افغانستان را ندارد و همواره تمرکز خود را بر ارتباطات مردمی و قدرت نرم گذاشته است. با توجه به افزایش نفوذ ژئوپلیتیکی دهلی نو و تمایل دیرینه‌اش برای دسترسی به بازارهای آسیای مرکزی از طریق افغانستان، داشتن روابط عادی با هند برای طالبان نیز جذابیت عملگرایانه دارد.

هدف این مقاله، بررسی جامع مؤلفه‌های تاثیرگذار بر روابط طالبان با دو کشور پاکستان و هند است. این مقاله تلاش می‌کند تا با تحلیل دقیق نگرش‌ها و سیاست‌های هر یک از این کشورها نسبت به طالبان، چگونگی تأثیرگذاری منافع امنیتی، نژادی و مذهبی را بر روابط میان آن‌ها روشن سازد. پاکستان به دلیل همسایگی و پیوندهای تاریخی و مذهبی، رابطه پیچیده و متغیری با طالبان دارد که در آن نگرانی‌های امنیتی و مسائل ژئوپلیتیکی نقش محوری ایفا می‌کنند. هند نیز از زاویه رقابت با پاکستان و به‌منظور حفاظت از منافع استراتژیک خود در منطقه به طالبان نگاه می‌کند.

این مقاله با بررسی این عوامل به تحلیل دقیق نقش و تأثیر آن‌ها در تحول روابط طالبان با پاکستان و هند می‌پردازد و به دنبال روشن‌سازی دینامیک‌های پنهان و آشکار این روابط است. هدف نهایی مقاله، ارائه درکی عمیق‌تر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود در این روابط است تا زمینه‌ساز تحلیل‌های آینده در این حوزه و تصمیم‌گیری‌های استراتژیک بهتر در سطح منطقه‌ای باشد. در حالی که موضوع روابط سیاسی طالبان با کشورهای همسایه هند و پاکستان در مقالات متعددی بررسی شده است، نوآوری این مقاله در ارائه یک تحلیل مقایسه‌ای و چندبعدی از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر این روابط نهفته است. برخلاف مطالعات پیشین که به‌طور عمده بر جنبه‌های تاریخی یا امنیتی متمرکز بوده‌اند، این مقاله تلاش می‌کند تا با ادغام مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی، یک تصویر جامع‌تر از پویایی‌های این روابط ارائه دهد. همچنین، در این پژوهش تلاش شده تا تأثیر تحولات پس از بازگشت طالبان به قدرت در سال ۲۰۲۱ بر سیاست‌های منطقه‌ای و نحوه تعامل این گروه با هند و پاکستان از زاویه‌های جدیدتری بررسی شود. نگاه نوآورانه دیگر این مقاله در بررسی نقش بازیگران غیردولتی و شبکه‌های اقتصادی منطقه‌ای است که تا کنون کمتر به آن توجه شده است. در این چارچوب، نقش پروژه‌های ترانزیتی مانند خطوط راه‌آهن و انرژی، که طالبان به‌عنوان ابزارهای توسعه اقتصادی و دیپلماسی استفاده می‌کند، به‌طور خاص مورد تحلیل قرار گرفته است. این رویکرد باعث می‌شود که این مقاله از یک دیدگاه کل‌نگر و بین‌رشته‌ای به مسئله نگاه کند و علاوه بر مسائل امنیتی و تاریخی، به تأثیرات اقتصادی و دیپلماتیک نوظهور بر روابط طالبان با هند و پاکستان نیز بپردازد.

روش پژوهش در این تحقیق از نوع تحلیل کیفی است. این روش به ما امکان می‌دهد تا با بررسی و تحلیل دقیق اسناد و منابع ثانویه به شناخت مؤلفه‌های تأثیرگذار بر روابط طالبان با کشورهای همسایه هند و پاکستان بپردازیم. داده‌های مورد استفاده در این تحقیق از طریق بررسی مطالعات پیشین، مقالات علمی، گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی و دولتی و همچنین

تحلیل سیاست‌های منطقه‌ای مرتبط با طالبان به دست آمده‌اند. این منابع به‌عنوان داده‌های ثانویه برای تحلیل کیفی در نظر گرفته شده‌اند. همچنین، روش تحلیل محتوا برای شناسایی و استخراج مضامین اصلی مرتبط با روابط طالبان با هند و پاکستان به‌کار گرفته شده است.

ساختار مقاله حاضر به شرح زیر است:

در بخش دوم، وضعیت کشور افغانستان از نظر ساختار جغرافیایی، اهمیت استراتژیک، وضعیت عمومی و اقتصادی، و روابط سیاسی افغانستان با پاکستان و هند بررسی می‌شود. در بخش سوم، عوامل تأثیرگذار بر روابط سیاسی افغانستان با پاکستان و هند مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در بخش چهارم، به نتیجه‌گیری پرداخته خواهد شد.

۲- وضعیت کشور افغانستان

در این بخش از مقاله، موقعیت جغرافیایی افغانستان، اهمیت استراتژیک آن، وضعیت عمومی و اقتصادی، و روابط سیاسی افغانستان با پاکستان و هند بررسی شده است.

۱-۲ ساختار جغرافیایی افغانستان

افغانستان کشوری محصور در خشکی در آسیای مرکزی است و دارای میراث تاریخی و فرهنگی طولانی ۵۰۰۰ ساله است. این منطقه در دوران باستان و قرون وسطی «آریانا» نامیده می‌شد و در سال ۱۷۴۷، در زمان احمدشاه بابا، «افغانستان» نام گرفت. از آنجا که اقوام مختلف در افغانستان زندگی می‌کنند، برای از بین بردن بی‌اعتمادی و ناآرامی میان این عناصر قومی و گرد هم آوردن تمام ساختارهای قومی برای آینده‌ای مشترک، این منطقه توسط احمدشاه بابا افغانستان نامگذاری شد؛ زیرا مردم ساکن در این منطقه با نام‌های قدیمی خود مانند آپگان، پوکت، ساک، پوکتیسیا و افغان تعریف می‌شدند. احمدشاه بابا نام منطقه را به‌طور فراگیر به افغانستان تغییر داد (Farhad, 2007). شمال و جنوب شرق افغانستان دارای آب و هوای خشک و مناطق هموار است. افغانستان در مجموع با ۶ کشور مرز مشترک دارد که از شرق و جنوب با پاکستان ۲۴۳۰ کیلومتر، از غرب با ایران ۹۳۶ کیلومتر، از شمال غربی با ترکمنستان ۷۴۴ کیلومتر، از شمال با ازبکستان ۱۳۷ کیلومتر، با تاجیکستان ۱۲۰۶ کیلومتر و ۷۶ کیلومتر با چین مرز دارد. مساحت افغانستان ۶۵۲۸۶۴ کیلومتر مربع است و این کشور پس از چین، ایران و پاکستان چهارمین کشور بزرگ به شمار می‌آید. این کشور به یک ساختار اداری با ۳۴ استان و ۳۹۸ ناحیه تقسیم شده است. افغانستان کشوری غنی از رودخانه است. مهم‌ترین رودخانه‌ها عبارتند از: آمودریا (۱۱۰۰ کیلومتر) که مرز آسیای میانه را تشکیل می‌دهد، رودخانه هیرمند با طول تقریبی (۱۱۵۰ کیلومتر) در جنوب غربی افغانستان، رودخانه کابل (۷۰۰ کیلومتر)، کنر (۴۸۰ کیلومتر)، کوکچه (۳۶۰ کیلومتر) و رودهای قندوز (۳۵۰ کیلومتر). علاوه بر رودخانه‌ها، نهرهای متوسط و کوچک فراوانی نیز وجود دارد. این رودخانه‌ها و نهرها فواید زیادی برای مردم دارند و در آبیاری زمین‌های کشاورزی کشور و به مقدار کمتر در تولید انرژی الکتریکی نقش بسیار مهمی دارند (Jauhari, 2012).

۲-۲ اهمیت استراتژیکی افغانستان

در این بخش، اهمیت استراتژیک افغانستان برای کشورهای همسایه بررسی می‌شود. افغانستان بخشی از آسیای مرکزی و نزدیک به قلب قاره آسیاست. این کشور نقطه گذار مهمی بین شرق و غرب و شمال و جنوب آسیا است و نقش کلیدی در انتقال منابع آسیای مرکزی به جنوب و جنوب غربی این قاره دارد. (Azimi, 2002) این موقعیت باعث شده است که افغانستان به کانون منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشورهای منطقه تبدیل شود. افغانستان حدود ۱۵۰۰ کیلومتر مرز با کشورهای آسیای مرکزی دارد که دارای منابع غنی گاز طبیعی و نفت در شمال غربی، شمال و شمال شرقی خود هستند. به همین دلیل، کابل در تلاش است تا روابط سیاسی و اقتصادی خود را با کشورهای آسیای مرکزی توسعه دهد.

اهمیت استراتژیک افغانستان باعث شده است که همواره با کشورهای همسایه خود درگیر منازعاتی باشد که این امر یکی از منابع بی‌ثباتی سیاسی در کشور است. انرژی به‌عنوان عنصری کلیدی برای رشد و صنعتی شدن اقتصاد افغانستان به شمار می‌رود. این کشور غنی از منابع طبیعی مختلفی نظیر نفت، گاز طبیعی، زغال سنگ و معادن سنگ‌های قیمتی مانند کروم، روی، آهن، نمک، طلا و گوگرد است که می‌تواند آن‌ها را به دنیا صادر کند. با این حال، به دلیل جنگ و بی‌ثباتی، این منابع کمتر یا اصلاً پردازش نشده‌اند (Jauhari, 2012).

علاوه بر این، افغانستان به دلیل موقعیت استراتژیکی که در مسیر ترانزیت نفت و گاز طبیعی از آسیای مرکزی به دریای عرب دارد، اهمیت زیادی پیدا کرده است. این کشور پنج مسیر خروجی اصلی شامل خطوط لوله به شمال پاکستان و جنوب شرق هند برای انتقال گاز طبیعی و نفت آسیای مرکزی به بازارهای بین‌المللی دارد. به همین دلیل، کشورهای همسایه، به‌ویژه هند و پاکستان، به دنبال افزایش نفوذ خود در این منطقه هستند.

۲-۳ اصول سیاست خارجی طالبان با پاکستان

در این بخش، اهمیت استراتژیک افغانستان برای کشورهای همسایه بررسی می‌شود. افغانستان بخشی از آسیای مرکزی و نزدیک به قلب قاره آسیاست. این کشور نقطه گذار مهمی بین شرق، غرب، شمال و جنوب آسیا بوده و نقش کلیدی در انتقال منابع آسیای مرکزی به جنوب و جنوب غربی این قاره ایفا می‌کند (Azimi, 2002). این موقعیت، افغانستان را به کانون منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشورهای منطقه تبدیل کرده است. افغانستان حدود ۱۵۰۰ کیلومتر مرز با کشورهای آسیای مرکزی دارد که در شمال غربی، شمال و شمال شرقی خود دارای منابع غنی گاز طبیعی و نفت هستند. به همین دلیل، کابل در تلاش است روابط سیاسی و اقتصادی خود را با این کشورها توسعه دهد. اهمیت استراتژیک افغانستان همواره این کشور را با منازعاتی با همسایگان خود مواجه کرده که یکی از عوامل بی‌ثباتی سیاسی در این کشور به شمار می‌رود. انرژی به‌عنوان عنصری کلیدی برای رشد و صنعتی شدن اقتصاد افغانستان محسوب می‌شود. این کشور غنی از منابع طبیعی نظیر نفت، گاز طبیعی، زغال سنگ و معادن سنگ‌های قیمتی مانند کروم، روی، آهن، نمک، طلا و گوگرد است که قابلیت صادرات دارند. با این حال، به دلیل جنگ و بی‌ثباتی، این منابع به‌طور محدود یا اصلاً پردازش نشده‌اند (Jauhari, 2012). علاوه بر این، افغانستان به دلیل موقعیت استراتژیک خود در مسیر ترانزیت نفت و گاز طبیعی از آسیای مرکزی به دریای عرب، اهمیت زیادی پیدا کرده است. این کشور دارای پنج مسیر خروجی اصلی شامل خطوط لوله به شمال پاکستان و جنوب شرق هند برای انتقال گاز طبیعی و نفت آسیای مرکزی به بازارهای بین‌المللی است. به همین دلیل، کشورهای همسایه به‌ویژه هند و پاکستان، در پی افزایش نفوذ خود در این منطقه هستند.

در مقاله‌ی (Javadi Arjomand (2009) چالش طالبان به‌عنوان یک گروه تروریستی و تنش آن در روابط افغانستان و پاکستان با توجه به رویکرد استراتژیک آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است. مطابق با مطالعات انجام‌شده در این مقاله، آمریکایی‌ها سعی دارند مسئله‌ی افغانستان، طالبان و گروه القاعده را به نحوی حل کنند که تأثیرگذاری آمریکا در منطقه حفظ شود؛ لذا از این منظر، تحولات در پاکستان کاملاً با تحولات افغانستان مرتبط است و این ارتباط را آمریکایی‌ها آگاهانه ایجاد کرده‌اند. از زمانی که آقای هالبروک به‌عنوان نماینده‌ی آمریکا در این منطقه معرفی شد، پیداست که یک استراتژی جدید در حال طراحی است که در آن، نگاه آمریکایی‌ها به افغانستان و پاکستان یکپارچه است و پاکستانی‌ها دیگر شانس برای ادامه‌ی سیاست‌های گذشته‌شان در منطقه ندارند. دولتی که طالبان برای برقراری روابط با آن بیشترین مشکل را دارد، پاکستان است. زیرا از یک‌سو مردم افغانستان و جامعه‌ی جهانی، طالبان را جنبشی توصیف می‌کنند که پاکستان آن را پایه‌گذاری کرده و در راستای منافعش عمل می‌کند. علاوه بر این، طالبان در مقاطع مختلف با اعمال ناسیونالیسم پشتون با پاکستان مقابله کرده است. به گفته‌ی طالبان، پاکستان یک کشور مسلمان است و نقش مهمی در تسلط مجدد طالبان بر افغانستان داشت؛ بنابراین باید به

این کشور در سیاست خارجی اهمیت داد. باین‌حال، مداخله‌ی بیش از حد پاکستان در امور داخلی افغانستان، ادامه‌ی سیاست پشتونستانی طالبان، ضدپاکستانی بودن افکار عمومی افغانستان و رابطه‌ی طالبان با جنبش طالبان پاکستانی، از مشکلات مهم دو طرف است. اخیراً به نظر می‌رسد که بزرگ‌ترین مشکل بین طالبان و جنبش طالبان پاکستانی است. با میانجی‌گری طالبان، دو طرف بر سر آتش‌بس موقت توافق کردند. اما در اواخر نوامبر ۲۰۲۲، جنبش طالبان پاکستان با انتشار اعلامیه‌ای، آتش‌بس را به حالت تعلیق درآورد و با تمام توان به نیروهای امنیتی پاکستان حمله کرد. پاکستان قصد دارد در چارچوب استراتژی امنیتی جدید خود، عملیاتی را علیه جنبش طالبان پاکستان انجام دهد. رعنا صنع‌الله، وزیر داخلی پاکستان، بیان کرده است که اگر طالبان اردوگاه‌های جنبش طالبان پاکستان را در افغانستان تخریب نکنند، پاکستان حق دارد در چارچوب قوانین بین‌المللی عملیات انجام دهد. از سوی دیگر، وزارت دفاع طالبان نیز به اظهارات صنع‌الله واکنش تندی نشان داد. طالبان اعلام کردند که افغانستان رها نشده و آماده است و تجربه‌ی کافی برای حفاظت از تمامیت ارضی کشور دارد. این وزارتخانه اعلام کرد که مقر جنبش طالبان در پاکستان است و اظهارات غیرمسئولانه به روابط دو کشور آسیب می‌رساند. به گفته‌ی پاکستان، رهبران و شبه‌نظامیان جنبش طالبان پاکستان در افغانستان هستند و از آنجا به نیروهای امنیتی پاکستان حمله می‌کنند. بنابراین، بدون حمایت طالبان، موفقیت در مبارزه با جنبش طالبان پاکستان غیرممکن است. بر اساس استراتژی جدید پاکستان، جنبش طالبان پاکستان باید سرکوب شود و مجبور به تسلیم گردد. باین‌حال، آنچه پاکستان را نگران می‌کند، حمایت طالبان از جنبش طالبان پاکستان است. در شرایط کنونی، پاکستان و طالبان رویارویی و جنگ را به نفع خود نمی‌دانند. باین‌حال، اگر طالبان از موضوع جنبش طالبان پاکستان عقب‌نشینی نکنند و به‌عنوان حامی این سازمان به فعالیت خود ادامه دهند، احتمال وقوع جنگ بین دو طرف زیاد خواهد بود. طرف بازنده در جنگ احتمالی، پاکستان خواهد بود؛ زیرا افکار عمومی افغانستان که ضد پاکستان است، از طالبان حمایت خواهد کرد. همچنین، پشتون‌های ناسیونالیست ساکن پاکستان احتمالاً از طالبان حمایت می‌کنند.

۲-۴ اصول سیاست خارجی طالبان با هند

هند یکی از کشورهایی است که با تسلط مجدد طالبان بر افغانستان آشفته شده است، زیرا تسلط این جنبش در افغانستان، شکست هند در برابر پاکستان از نظر رقابت ژئوپلیتیکی بود. در طول بیست سال گذشته، هندوستان با تمام قدرت خود از رژیم سابق افغانستان حمایت کرده است. باین‌حال، طالبان از اقداماتی که هند را عصبانی کند، پرهیز کرده است. مقامات طالبان اعلام کرده‌اند که مایل به برقراری روابط نزدیک با هندوستان هستند و باید پروژه‌هایی که در افغانستان آغاز کرده‌اند را به پایان برسانند. در ابتدا، هند سیاست انتظار و دوری از طالبان را در پیش گرفت و از برقراری روابط با طالبان خودداری کرد. اما وقتی روابط طالبان و پاکستان به هم ریخت، نگرش هندوستان نسبت به طالبان تغییر کرد و سفیران خود را به سفارت افغانستان در کابل اعزام کرد تا با طالبان در تماس باشند. یکی از افرادی که در طالبان نسبت به هند دیدگاه مثبتی دارد، وزیر دفاع طالبان، ملا یعقوب است. یعقوب در یکی از بیانیه‌های خود اعلام کرده است که طالبان آماده‌ی برقراری روابط با هند در هر سطحی است و می‌تواند سربازان طالبان را برای آموزش به هندوستان اعزام کند. دولت و سیاستمداران مهم در هند معتقدند که طالبان باید مسلح شود و هنگامی که به سیاست ضد پاکستان می‌پیوندد، باید مورد حمایت قرار گیرد. می‌توان گفت که روابط هند و افغانستان در دوره‌ای که روابط طالبان با پاکستان دچار اختلاف شده، به‌سرعت توسعه خواهد یافت. در حال حاضر، رهبران ملی‌گرای طالبان مایل به برقراری روابط نزدیک با هند به‌منظور ایجاد تعادل در برابر پاکستان و اطمینان از توقف حمایت هند از مخالفان خود هستند. در نتیجه، طالبان که در ۱۵ آگوست ۲۰۲۱ با نیروی نظامی قدرت را به دست گرفتند، سیاست داخلی و خارجی افغانستان را تعیین می‌کنند.

وقتی به سیاست خارجی طالبان نگاه می‌کنیم، می‌بینیم که اسلام اساس سیاست خارجی دولت را تشکیل می‌دهد و طالبان به این ترتیب تلاش می‌کنند نظام سیاسی خود را مشروعیت بخشند. طالبان معتقد به نظام حکومتی تئوکراتیک است و بر این

باور است که ایجاد دولتی بر اساس خواست مردم، خلاف احکام اسلام است. به همین دلیل، طالبان اغلب تأکید می‌کنند که امارت اسلامی افغانستان الگوی یک دولت ناب اسلامی است و مخالفان آن مرتکب گناه می‌شوند. ماهیت سیاست خارجی طالبان حفاظت از "امارت اسلامی" و تضمین به رسمیت شناخته شدن دولت توسط کشورهای منطقه و سازمان‌های بین‌المللی است. زیرا به رسمیت شناخته شدن حکومت، باعث تضعیف روزافزون طالبان، روی آوردن مردم علیه آن، اختلافات داخلی و تقویت مخالفان می‌شود. باین حال، تلاش‌های طالبان در راستای به رسمیت شناخته شدن نتیجه نداده است و جامعه جهانی از طالبان می‌خواهد یک دولت فراگیر ایجاد کند، به حقوق بشر و زنان احترام بگذارد و با تروریسم مبارزه کند. از آنجاکه هیچ دولت یا سازمان بین‌المللی طالبان را به رسمیت نمی‌شناسد، جامعه بین‌المللی بر عدم به رسمیت شناختن طالبان اجماع دارد. طالبان به جای برداشتن گام‌های جدی در راستای شرایط جامعه جهانی، قوانین سرسختانه‌ای تصویب می‌کند. طالبان با آخرین تصمیم خود، دختران را از رفتن به دانشگاه منع کرد. پس از این تصمیم، حل مشکل به رسمیت شناختن طالبان دشوارتر شد. وقتی به سیاست‌های طالبان در قبال عوامل جهانی و منطقه‌ای نگاه می‌کنیم، مشاهده می‌شود که در طی بیست سال گذشته، روابط آن با این دولت‌ها و مسائل مربوط به بقای طالبان، به طور ویژه مطرح بوده است. در حالی که در ابتدا طالبان ادعا می‌کرد که آمریکا را شکست داده است، اکنون آگاه است که بدون توافق با این کشور، مسئله شناسایی طالبان حل نخواهد شد. بنابراین، طالبان همواره پیام‌های مثبتی به آمریکا منتقل می‌کند. آمریکا تمایل دارد طالبانی را بپذیرد که شرایط کنترل‌شده و قابل قبولی برای جامعه بین‌المللی داشته باشد. باین حال، در شرایط فعلی، توافق بین دو طرف دشوار است. طالبان آگاه است که پاکستان از آن‌ها حمایت می‌کند، اما سعی دارد ثابت کند که پاکستان کتتری بر آن ندارد. در این زمینه، خط مرزی دیورند را به رسمیت نمی‌شناسد و از جنبش طالبان پاکستانی حمایت می‌کند (Başaran-Erol, 2021). علاوه بر این، طالبان مخالف است که پاکستان به نمایندگی از آن‌ها در عرصه بین‌المللی صحبت کند. این رویکرد طالبان، پاکستان را آشفته می‌کند و حمایت از جنبش طالبان پاکستانی، دو طرف را به مرز جنگ می‌کشاند. طالبان در ابتدای حکومت خود، به دلیل مبارزاتش با افراط‌گرایان غربی، سعی کرده است با روسیه، چین و ایران، که به‌عنوان دشمن یا رقیب این بلوک در نظر گرفته می‌شوند، روابط نزدیکی برقرار کند. اما به دلیل یادآوری شرایط جامعه جهانی توسط این کشورها و عدم برآورده کردن انتظارات طالبان، این گروه به ایالات متحده نزدیک شده است. عدم دعوت طالبان به فرمت مسکو، نشان‌دهنده ناراحتی دولت‌های منطقه از سیاست طالبان است. طالبان، به‌عنوان یکی از فعالان قدرتمند در آسیا، به هند نیز نگاهی متفاوت دارد. از یک سو، حمایت حکومت پیشین هند از طالبان در طول بیست سال گذشته، این گروه را ناراحت کرده است، و از سوی دیگر، طالبان تمایل دارد به منظور حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی با هند رابطه‌ای گرم برقرار کند. به‌عبارت‌دیگر، طالبان نتوانسته است با سیاست خارجی‌ای که پیگیر آن است، به اهداف خود دست یابد. در دهه ۱۹۹۰، پاکستان، عربستان سعودی و امارات متحده عربی حکومت طالبان را تأیید می‌کردند، اما اکنون هیچ کشوری آن را به رسمیت نمی‌شناسد. با توجه به عدم حل مشکل به رسمیت شناخته شدن طالبان، این فکر که ممکن است طالبان دوباره سقوط کند، در ذهن هم طالبان و هم مردم افغانستان شکل گرفته است. زیرا برای یک کشور که به‌عنوان عضوی از جوامع بین‌المللی به‌شمار نمی‌رود و منابع داخلی ضعیفی دارد و برای دولتی که توسط هیچ کشوری جهانی تأیید نمی‌شود، بقا بسیار دشوار است.

۳- عوامل تاثیرگذار بر روابط سیاسی طالبان با هند و پاکستان

در این بخش به بررسی عوامل تأثیرگذار بر روابط طالبان با هند و پاکستان می‌پردازیم. خروج ایالات متحده آمریکا و متحدانش از افغانستان در ۳۱ اوت ۲۰۲۱، در چارچوب توافقنامه دوحه مورخ ۲۹ فوریه ۲۰۲۰ و آغاز دوره دوم طالبان، هند را نگران کرد. زیرا هند این نگرانی را داشت که تحولات پیرامون افغانستان، به‌ویژه خلأ قدرت در آن کشور، به کشمیر و دیگر مسلمانان هند سرایت کند. علاوه بر این، دولت دهلی نو نگران بود که سرمایه‌گذاری‌هایش در افغانستان در معرض خطر قرار

گیرد. از سوی دیگر، عمران خان، نخست‌وزیر وقت پاکستان، تصرف قدرت توسط طالبان را "آزادی افغانستان" تعبیر کرد و مدعی شد که "غل و زنجیر بردگی در افغانستان شکسته شد". به عبارت دیگر، پاکستان از آغاز دوره دوم طالبان بسیار خرسند بود و فکر می‌کرد که می‌تواند بر سیاست افغانستان، به‌ویژه از طریق شبکه حقانی که جناح رادیکال طالبان را تشکیل می‌دهد، تأثیر بگذارد. همچنین، پاکستان امیدوار بود که با هزینه‌ای کم به منابع معدنی افغانستان، از جمله زغال‌سنگ، دسترسی پیدا کند و نفوذ هند در منطقه را محدود سازد.

هدف اصلی پاکستان در سیاست افغانستان، محدود کردن نفوذ ژئوپلیتیکی هند است. سه چالش ژئوپلیتیکی مهم، یعنی تروریسم و افراط‌گرایی مذهبی-قومی، ضعف دولت و بحران اقتدار، و دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای که پاکستان در حال حاضر با آن‌ها مواجه است و تأثیر آن‌ها بر ایران، در (Mehrabi, 2014) بررسی شده است. این مطالعه، هدف عمده ژئوپلیتیکی پاکستان را ارتباط با کشورهای فرامنطقه‌ای نظیر افغانستان برای تثبیت منافع و امنیت ملی عنوان می‌کند. در دوره دوم طالبان، روابط آن‌ها با پاکستان دچار فراز و نشیب‌هایی شد. از یک‌سو، طالبان پاکستان را کشوری مسلمان توصیف کرده و اعلام کردند که در سیاست خارجی خود امتیازاتی به این کشور خواهند داد. از سوی دیگر، اظهارات و اقداماتی دارند که باعث تشویش پاکستان می‌شود. به لحاظ گفتاری، برخی از مقامات طالبان اعلام کرده‌اند که پاکستان در حال مذاکره با کشورهای خارجی بر سر افغانستان است و با گشودن حریم هوایی این کشور به روی آمریکا، تمامیت ارضی افغانستان را نقض کرده است. در عمل، گاهی درگیری‌هایی بین نیروهای مرزی پاکستان و طالبان رخ می‌دهد و سربازان هر دو طرف در این درگیری‌ها کشته می‌شوند. طالبان مانند رژیم سرنگون‌شده افغانستان، خط دیورند را به رسمیت نمی‌شناسد و با تمام قوا با ساخت حصار توسط پاکستان مخالف است. با وجود حساسیت پاکستان، مقامات طالبان پیام‌های مثبتی به هند ارسال می‌کنند و حتی اعلام کردند که برای افزایش ظرفیت نظامی خود به هند نیرو خواهند فرستاد. همچنین، جنبش طالبان پاکستان که امنیت ملی پاکستان را تهدید می‌کند، با تسلط طالبان بر افغانستان تقویت شده است. یکی از دلایل اصلی این امر، آزادی شبه‌نظامیان پس از تصرف قدرت توسط طالبان و به دست آوردن سلاح‌های باقی‌مانده از ایالات متحده است. این شرایط به موفقیت طالبان کمک کرده است. هرچند پاکستان و جنبش طالبان پاکستان با میانجیگری طالبان بر سر آتش‌بس نامحدود توافق کردند، اما به‌زودی آتش‌بس را تعلیق کرده و درگیری‌های مسلحانه را از سر گرفتند. هر دو طرف از نیروهای خود برای حمله استفاده می‌کنند و جنبش طالبان پاکستان حتی یک حمله انتحاری در اسلام‌آباد، پایتخت پاکستان، انجام داده است. پاکستان معتقد است که نیروهای جنبش طالبان پاکستان در افغانستان مستقر هستند و از حمایت طالبان برخوردارند. تا زمانی که این حمایت قطع نشود، پاکستان نمی‌تواند در مبارزه با جنبش طالبان پاکستان موفق باشد. اکنون این پرسش مطرح می‌شود: پاکستان چه اهم‌هایی برای ایجاد تعادل بین طالبان و قطع حمایت از جنبش طالبان پاکستان دارد؟ پاکستان چندین برگ برنده برای فشار بر طالبان در اختیار دارد. نخست اینکه، با اشاره به حملات جنبش طالبان پاکستان، سعی در تحت فشار قرار دادن طالبان دارد. در این زمینه، طالبان هیئت‌هایی را به رهبری عالم معروف، مفتی تقی عثمانی، به پاکستان فرستاد و اعلام کردند که حمایت از جنبش طالبان پاکستان از نظر شرعی صحیح نیست و هر دو طرف در مسیر اشتباه قرار دارند. پاکستان با اعزام معلمان دینی به افغانستان و صدور فتوا از سوی علمای کشورش، به دنبال بحث مذهبی در خصوص حملات تحریک طالبان پاکستان و حمایت طالبان از این جنبش است. در این راستا، علمای ایالت خیبرپختونخوا پاکستان با صدور فتوایی اعلام کردند که حمله به نیروهای امنیتی پاکستان شرعاً مشروع نیست و هرکس با قانون اساسی پاکستان مخالفت کند، باید مجازات شود. در این فتوا، اقدامات تروریستی در پاکستان نیز محکوم شده است.

در خصوص هند باید عنوان کرد که افکار عمومی افغانستان از هند حمایت می‌کند زیرا این کشور ضد پاکستان است. گفته می‌شود که هند یکی از دولت‌هایی است که از قدرت نرم در افغانستان بهره می‌برد. پشتون‌های ناسیونالیست در درون

طالبان خواستار برقراری روابط با هند هستند تا تعادل را در برابر پاکستان برقرار کنند. این گروه به طور مداوم پیام‌هایی به هند ارسال می‌کند تا پاکستان را نگران کند. پیش از این، ملا یعقوب، وزیر دفاع طالبان، درباره همکاری نظامی پس از برقراری روابط با دهلی نو صحبت کرده بود. سهیل شاهین، رئیس دفتر سیاسی طالبان در دوحه، اعلام کرد که افغانستان به سرمایه‌گذاری‌های هند نیاز دارد. روشن است که هند در بیست سال گذشته سه میلیارد دلار در زیرساخت‌های افغانستان سرمایه‌گذاری کرده است. هند تسلط مجدد طالبان بر افغانستان را از دیدگاه رقابت ژئوپلیتیکی به‌عنوان یک شکست تلقی می‌کند و در برقراری روابط با طالبان محتاط عمل می‌کند. از سوی دیگر، طالبان به دلایل متعددی از توسعه روابط با هند استقبال می‌کند و در تمامی سطوح بر این امر تأکید دارد. اول از همه، طالبان از هند دعوت می‌کند تا در افغانستان سرمایه‌گذاری کرده و به ارائه شغل و خدمات به مردم کمک کند. ثانیاً، طالبان سعی دارد ثابت کند که هند تحت کنترل پاکستان نیست و افغانستان می‌تواند با جذب هند، سیاست خارجی مستقلی را دنبال کند. سوم، طالبان با دعوت از هند برای سرمایه‌گذاری در افغانستان، تلاش دارد تا از برقراری روابط هند با مخالفان خود جلوگیری کند. امروز، هند یک سیاست متعادل و عمل‌گرایانه را دنبال می‌کند. از یک سو، شرایط جامعه جهانی را به طالبان یادآوری می‌کند و از سوی دیگر، روابط خود را با مخالفان طالبان و طالبان ملی‌گرا بهبود می‌بخشد. به باور هند، طالبان نیز مانند مجاهدین، دیر یا زود سیاست‌های ضد پاکستانی را دنبال خواهند کرد. در چنین شرایطی، طالبان به حمایت هند نیاز خواهند داشت. به همین دلیل هند سفارت خود را در کابل فعال کرده است. یکی از دلایل اصلی حمایت پاکستان از طالبان این بود که رژیم سرنگون‌شده افغانستان روابط نزدیکی با هند برقرار کرده بود. پاکستان نمی‌خواهد که هند در ژئوپلیتیک افغانستان تأثیرگذار باشد. این واقعیت که افکار عمومی افغانستان و طالبان ملی‌گرا به هند اهمیت می‌دهند، باعث نارضایتی پاکستان شده است. در واقع، در حالی که پاکستان از مشارکت هند در پروژه تاپی استقبال نکرده است، مشخص است که طالبان با ارسال پیامی به پاکستان خواستار بررسی این پروژه شده‌اند. نگرش مثبت رهبران طالبان نسبت به هند، مانند مردم افغانستان، پاکستان را نگران می‌کند. بسیاری از تحلیل‌گران معتقدند که دلیل اصلی خروج عجلانه ایالات متحده از افغانستان و باقی گذاشتن میلیاردها دلار تسلیحات، آسیب رساندن به دشمن جدید خود، یعنی چین، بوده است. ایالات متحده ممکن است همراه با هند، تلاش کند تا کریدور اقتصادی چین و پاکستان (CPEC) را که چین در تلاش است از طریق پاکستان بسازد، با مصالحه با طالبان ناسیونالیست، مختل کند. اگرچه پاکستان میلیاردها دلار هزینه کرده و از طالبان برای تسلط بر افغانستان حمایت کرده است، اما این جنبش اکنون از دشمن پاکستان حمایت می‌کند و با پاکستان حتی شدیدتر از رژیم سرنگون‌شده دشمنی می‌کند. این امر نشان می‌دهد که سیاست اسلام‌آباد در قبال افغانستان شکست خورده است. حتی اگر پاکستان طالبان را به‌عنوان دشمن قلمداد کند، باز هم از این سیاست متضرر خواهد شد؛ زیرا محبوبیت طالبان در میان مردم افغانستان افزایش خواهد یافت و روابط طالبان با هند نیز بهبود پیدا خواهد کرد. اگر پاکستان از این سیاست عقب‌نشینی کند، وجهه‌اش در میان افکار عمومی داخلی تضعیف می‌شود و این موضوع به روند ملی‌گرایی در جنبش طالبان پاکستان دامن خواهد زد. در نتیجه، حمایت از یک سازمان یا جنبش مسلحانه می‌تواند اثر بومرنگی داشته باشد. در واقع، وقتی به وضعیت کنونی پاکستان نگاه می‌کنیم، می‌توان گفت که این کشور شبیه کسی است که بومرنگ پرتاب می‌کند و ممکن است از آن آسیب ببیند. می‌توان گفت که در برابر فشار پاکستان، طالبان مانند دولت‌های قبلی از مسئله پشتونستان دست نخواهند کشید و با ساخت حصار سیمی توسط اسلام‌آباد مخالفت خواهند کرد. پاکستان یا به ساختن حصار و مقابله با طالبان ادامه خواهد داد یا اقدامات خود را متوقف کرده و از درگیری با طالبان اجتناب خواهد کرد. پاکستان نمی‌خواهد روابطش با طالبان در شرایط کنونی بدتر شود، بنابراین تلاش خواهد کرد تا مشکلات با طالبان را پنهان یا کاهش دهد. با این حال، می‌توان گفت که برای تأمین منافع خود، سیاست‌های جدیدی را دنبال خواهد کرد. اولین گام پاکستان افزایش فشار بر طالبان از طریق شبکه حقانی است؛ شبکه‌ای که پاکستان روابط خوبی با آن دارد. مشخص

است که طالبان پیش از مداخله آمریکا از القاعده حمایت می‌کردند. در نتیجه این حمایت، آمریکا در افغانستان مداخله کرد. اکنون این پرسش مطرح می‌شود که آیا جنبش طالبان پاکستان به نمونه جدیدی از القاعده تبدیل خواهد شد و دلیلی برای مداخله در پاکستان فراهم خواهد کرد؟ با این حال، به سختی می‌توان گفت که سیاست اسلام‌آباد برای سرنگونی این جنبش موفقیت‌آمیز خواهد بود؛ زیرا پاکستان در بیست سال گذشته از طالبان حمایت کرده است و وجهه آن در میان مخالفان طالبان خراب شده است. بنابراین، پاکستان چاره‌ای جز تجزیه طالبان ندارد.

نقش و اهمیت افغانستان در روابط استراتژیک بین ایران و هند توسط دهقان و همکاران در سال ۲۰۱۸ مورد بررسی قرار گرفته است پژوهش (Dehghan, 2018). در سال‌های اخیر، روابط بین ایران و هند برخی فراز و نشیب‌ها را تجربه کرده است. با این وجود، همچنان عواملی وجود دارد که توجه این دو کشور را به همکاری‌های همه‌جانبه جلب می‌کند. یکی از این موارد، موقعیت استراتژیک افغانستان در قلب آسیاست. ایران و هند منافع مشترکی در این کشور دارند و تمایل دارند در زمینه‌های مختلف با همکاری در افغانستان فعالیت کنند. در این مقاله، تهدیدات ناشی از فعالیت گروه‌های تروریستی و تندروی مذهبی نظیر داعش و طالبان، پتانسیل‌های اقتصادی افغانستان به‌ویژه در بازارهای داخلی، و مسائل مرتبط با حمل‌ونقل و ارتباطات در افغانستان مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. نویسندگان به این نتیجه رسیده‌اند که همکاری گسترده ایران و هند در افغانستان می‌تواند به دفع تهدیدات امنیتی، بهره‌برداری از پتانسیل‌های موجود، و حل مسائل اقتصادی و ساختاری این کشور کمک کند. این همکاری‌ها می‌تواند منجر به حل بسیاری از مسائل امنیتی و اقتصادی در منطقه شود و جلوی نفوذ قدرت‌های فرامنطقه‌ای را در افغانستان بگیرد. نگرش نخبگان شهر هرات نسبت به سیاست‌های ایران، پاکستان و هند در ابعاد مختلف امنیتی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی در قبال افغانستان، در پژوهش (Ghaderi, 2023) بررسی شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در کلیت و تمامی ابعاد، نخبگان شهر هرات نسبت به سیاست‌های هند در قبال افغانستان مواضع مثبتی دارند، بیشتر از سیاست‌های ایران و پاکستان. علاوه بر این، مطابق نتایج، در سیاست‌های امنیتی، نگرش نخبگان شهر هرات به ترتیب نسبت به هند، ایران و پاکستان؛ در سیاست‌های سیاسی به ترتیب نسبت به هند، پاکستان و ایران؛ در سیاست‌های اقتصادی به ترتیب نسبت به هند، ایران و پاکستان؛ در سیاست‌های مذهبی به ترتیب نسبت به هند، پاکستان و ایران؛ در سیاست‌های فرهنگی به ترتیب نسبت به هند، پاکستان و ایران؛ و در سیاست‌های اجتماعی به ترتیب نسبت به هند، ایران و پاکستان مثبت‌تر است. پژوهش (Shafiei, 2013) به بررسی عوامل احیای قدرت طالبان پس از سال ۲۰۰۵ میلادی می‌پردازد و هدف آن شناخت زمینه‌های عمده احیای قدرت طالبان، بررسی علل رشد آنها و ارائه راهکارهایی برای پایان دادن به شورش طالبان و بحران افغانستان است. در این پژوهش، همچنین با انجام مصاحبه‌های عمیق با کارشناسان متخصص و افراد ذی‌نفع، دیدگاه‌ها و نظرات متنوعی جمع‌آوری شده است. مطابق تحقیقات این مقاله، یکی از عوامل اصلی احیای طالبان دریافت کمک‌هایی نظیر آموزش، کمک مالی، تسلیحات، تجهیزات پزشکی، وسایل حمل‌ونقل و ارتباطات، و کمک‌های تاکتیکی و لجستیکی برای عبور آسان از مرزها از منابع مختلف درون پاکستان بوده است. بنابراین، طالبان افغانستان با دریافت کمک و آموزش از این منابع به جنگ خود علیه دولت افغانستان ادامه می‌دهند. هرگونه مبارزه موفقیت‌آمیز با این گروه، مشروط به از بین رفتن پناهگاه‌های موجود در پاکستان است.

به طور کلی، عوامل تأثیرگذار بر روابط سیاسی طالبان با کشورهای همسایه به چند مورد کلیدی اشاره می‌کنند: نقش امنیتی: یکی از اصلی‌ترین مولفه‌ها، چالش‌های امنیتی ناشی از نفوذ طالبان در پاکستان است. فعالیت‌های رو به افزایش طالبان در مرزهای این کشور، تهدیدی جدی برای امنیت ملی پاکستان محسوب می‌شود. این نگرانی‌ها همچنین بر روابط پاکستان با هند نیز تأثیر می‌گذارد و باعث پیچیدگی‌های بیشتری در این روابط می‌شود.

تأثیرات اقتصادی: هر دو کشور، پاکستان و هند، به دنبال بهره‌برداری از منابع اقتصادی افغانستان هستند. هند با تمرکز بر پروژه‌های زیرساختی و اقتصادی در تلاش است تا نفوذ خود را در افغانستان افزایش دهد، در حالی که پاکستان نگران این است که طالبان به تضعیف موقعیت اقتصادی‌اش در منطقه بینجامد.

هویت قومی و ملی‌گرایی: مؤلفه‌های هویتی و ملی‌گرایی در هر دو کشور تأثیر بسزایی بر روابط آنها با طالبان داشته‌اند. ملی‌گرایان پشتون در پاکستان به آرمان‌های طالبان حمایت می‌کنند که می‌تواند به درگیری‌های قومی و مرزی دامن بزند. استراتژی‌های دیپلماتیک: هر یک از این کشورها بر اساس منافع امنیتی و اقتصادی خود، رویکردهای دیپلماتیک متفاوتی نسبت به طالبان اتخاذ کرده‌اند. هند تلاش می‌کند به عنوان یک بازیگر مثبت در افغانستان خود را معرفی کند، در حالی که پاکستان به دنبال حفظ نفوذ خود در این کشور است.

دینامیک‌های منطقه‌ای: تحولات سیاسی در کشورهای همسایه، به‌ویژه سیاست‌های ایران و چین در قبال طالبان و افغانستان، می‌تواند بر روابط طالبان با هند و پاکستان تأثیرگذار باشد. این تحولات ممکن است موجب تغییر در سیاست‌های امنیتی و اقتصادی هر یک از این کشورها شود. این نتایج نشان می‌دهد که روابط سیاسی طالبان با کشورهای همسایه نه تنها به تحولات داخلی افغانستان وابسته است، بلکه به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر عوامل خارجی و دینامیک‌های منطقه‌ای قرار دارد. برای بررسی بیشتر، استفاده از منابع و مقالات معتبر در این حوزه می‌تواند به درک عمیق‌تر این موضوع کمک کند.

۴- نتیجه‌گیری

این مقاله بر تحلیل روابط طالبان با هند و پاکستان متمرکز است. هدف اصلی مقاله نشان دادن تأثیرات متقابل میان طالبان و این دو کشور است که نقش مهمی در تعیین جهت‌گیری‌های سیاسی و امنیتی افغانستان و منطقه ایفا می‌کنند. روابط طالبان با این دو کشور، بر اساس مجموعه‌ای از عوامل تاریخی، امنیتی، اقتصادی و ژئوپلیتیکی شکل گرفته است. در مورد پاکستان، روابط طالبان با این کشور از دوگانگی برخوردار است؛ اگرچه پاکستان در دوره‌های مختلف از طالبان به عنوان ابزاری برای تأثیرگذاری در افغانستان بهره برده است، اما افزایش قدرت طالبان و ملی‌گرایی پشتون‌ها تهدیدی برای تمامیت ارضی پاکستان محسوب می‌شود. نقش محوری پاکستان به‌عنوان مسیر ترانزیت کالاها و پشتیبانی از طالبان در مبارزات داخلی، از سوی دیگر موجب وابستگی متقابل میان دو طرف شده است. از طرفی، بی‌ثباتی در افغانستان تهدیدی برای امنیت ملی پاکستان است که گروه‌های جدایی‌طلب پشتون و افراط‌گرایی را تقویت می‌کند. بنابراین، روابط طالبان و پاکستان به رغم تضادهای گوناگون، به دلیل ضرورت‌های امنیتی و اقتصادی همچنان حیاتی باقی مانده است. در مقابل، روابط طالبان با هند بیشتر تحت تأثیر ملاحظات امنیتی و ژئوپلیتیکی قرار دارد. هند به عنوان کشوری که همواره از دولت‌های مخالف طالبان حمایت کرده و در پی حفظ ثبات منطقه‌ای است، از حضور طالبان در قدرت نگرانی‌هایی دارد. در عین حال، هند تلاش می‌کند با استفاده از دیپلماسی نرم، پروژه‌های توسعه‌ای و ارتباطات اقتصادی با افغانستان، نفوذ خود را در منطقه حفظ کند. برای طالبان، هند به عنوان قدرت اقتصادی و سیاسی بزرگ در منطقه، فرصتی برای متنوع‌سازی روابط خارجی و کاهش وابستگی به پاکستان محسوب می‌شود. در نتیجه، سیاست‌های طالبان نسبت به این دو کشور همسایه به طور مستقیم از عوامل اقتصادی، امنیتی و ژئوپلیتیکی تأثیر می‌پذیرد و این روابط در شکل‌دهی به آینده سیاسی و امنیتی منطقه نقشی اساسی ایفا می‌کنند. در حالت کلی می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط بین افغانستان و پاکستان گرچه شکننده و پرتنش به نظر می‌رسد، اما این دو کشور از نظر تاریخی، جغرافیایی، و اقتصادی به یکدیگر وابسته‌اند. از یک سو، مرز طولانی و مشترک آنها، به ویژه خط دیورند، همواره منشأ درگیری‌های مرزی و اختلافات قومی-ملی‌گرایانه، به‌ویژه در میان پشتون‌ها، بوده است. با این حال، از سوی دیگر، وابستگی اقتصادی و امنیتی میان دو کشور، پیوندهای ناگسستنی ایجاد کرده است. پاکستان به‌عنوان مهم‌ترین مسیر دسترسی

افغانستان به آب‌های آزاد و همچنین بازارهای تجاری، نقش حیاتی در اقتصاد افغانستان ایفا می‌کند. در عین حال، افغانستان برای پاکستان اهمیت استراتژیک دارد؛ چرا که ثبات یا بی‌ثباتی در افغانستان تأثیر مستقیمی بر امنیت داخلی پاکستان دارد، به‌ویژه با توجه به حضور گروه‌های افراطی و تروریستی. این وضعیت باعث شده تا گرچه روابط میان دو کشور به دلیل مسائل مرزی و سیاسی پرتنش است، اما ضرورت همکاری‌های امنیتی و اقتصادی، آن‌ها را به نوعی وابستگی متقابل رسانده است. مسائل دیپلماتیک و مشکلات تاریخی دیرینه افغانستان، که ریشه در گذشته دارند، بدون یک راهکار قوی به سختی قابل حل هستند. دولت‌های دو کشور نمی‌توانند به طور مؤثر در این تنش‌ها مداخله کنند و به همین دلیل، مردمان هر دو سوی مرز از دسترسی به حقوق مدنی و اساسی خود محروم می‌مانند. افزون بر این، نقش طالبان به عنوان مجری اوامر و دستورات پاکستان در افغانستان و بی‌مداری آن‌ها در حل و فصل مشکلات با مردم، این پویا را تشدید کرده است. همچنین در مورد رابطه هند با طالبان می‌توان بیان کرد که هند همواره نگاه خود به افغانستان را از زاویه پاکستان شکل داده است. زمانی که نفوذ پاکستان در افغانستان افزایش یافته یا روابط آن با دولت‌های افغانستان نزدیک شده، هند به‌طور مکرر از صحنه کناره‌گیری کرده و روابطش با تنش و وخامت روبرو شده است. هند از دو دسته دیپلماسی استفاده می‌کند: یکی از طریق دیپلماسی کمک‌های بشری و دیگری از طریق دیپلماسی منطقه‌ای. این کشور در سال ۲۰۲۱ به مردم افغانستان کمک‌های عظیمی ارائه کرد و در همین راستا به زلزله‌زدگان در پکتیکا نیز کمک فوری ارسال کرد. این کوشش‌ها نشان از تأثیرگذاری دیپلماسی کمک‌های بشری بر افزایش همکاری و روابط دوجانبه با امارت اسلامی دارد. هند همچنین از دیپلماسی منطقه‌ای برای تشکیل نشست‌ها و ایجاد مواضع مشترک با کشورهای منطقه بهره می‌برد تا نقش خود را در تعامل با امارت اسلامی به‌نحوی مؤثر ایفا کند.

۵- منابع

- جعفری فر، احسان؛ سیام‌منصوری، مهین؛ باقری‌دولت‌آبادی، علی. (۱۴۰۲). بررسی روابط پاکستان و افغانستان در پرتو متغیرهای داخلی و منطقه‌ای (۲۰۲۱-۲۰۲۲). فصلنامه سیاست خارجی، ۳۷(۱): ۱۴۹-۱۸۰.
- جوادی‌ارجمند، محمدجعفر. (۱۳۸۸). تحرک‌های طالبان و تأثیر آن در روابط پاکستان، افغانستان و آمریکا. مطالعات اوراسیای مرکزی، ۲(۳).
- حسین‌خانی، الهام. (۱۳۹۱). رویکرد پاکستان نسبت به طالبان محلی و طالبان افغانستان. علوم سیاسی ۸(۱۹): ۱۱۷-۱۴۲.
- خداقلی‌پور، علیرضا؛ محمدعلی‌پور، فریده؛ مدرس، محمودولی. (۱۳۹۹). فرهنگ استراتژیک و سیاست خارجی پاکستان در قبال افغانستان. پژوهش‌نامه ایرانی سیاست بین‌الملل، ۹(۱): ۲۶۹-۲۹۴.
- دهقان، یدالله؛ یزدانی، عنایت‌الله؛ کاظمی، مهدی. (۱۳۹۷). بررسی نقش و جایگاه افغانستان در روابط استراتژیک ایران و هند. مطالعات شبه‌قاره، ۱۰(۳۴): ۱۴۷-۱۶۶.
- شفیعی، اسماعیل؛ عیدوزایی، نعیم. (۱۳۹۲). نقش حمایت خارجی در احیای طالبان در افغانستان. مطالعات شبه‌قاره ۵(۱۶): ۹۱-۱۲۶.
- عباس‌زاده‌مرزبالی، محسن؛ طالشی‌کلتی، کوثر. (۱۴۰۱). طالبان و بازیابی حاکمیت: جنبش قوی، دولت ملت ضعیف. مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام، ۴(۳): ۱۰۵-۱۳۰.
- قادری، ایرج؛ سینائی، وحید؛ مسعودی، حمید. (۱۴۰۲). مقایسه نگرش نخبگان شهر هرات نسبت به سیاست‌های ایران، پاکستان و هند در قبال افغانستان. مطالعات شبه‌قاره، (۱): -.

محرابی، علیرضا؛ اقتدارنژاد، محمد. (۱۳۹۳). مدل تبیینی ژئوپلیتیک پاکستان در حوزه رقابت و همکاری با جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر موقعیت و نقش آفرینی منطقه‌ای). مطالعات شبه‌قاره، ۶(۲۰): ۱۹۹-۲۲۳.

Azimi MA. (2002). **Geography of Afghanistan**. Tehran: Mohegh.

Başaran D. U.S.'s. (2021). **Chaos-Based Leadership Strategy: ISIS Terrorism in Afghanistan**. ANKASAM. Available from: <https://www.ankasam.org/abdnin-kaosa-dayali-liderlik-stratejisi-afganistanda-deas-teroru>.

Farhad, Q. H. (2007). **The Afghan National History**. Second Edition. Kabul: The Afghanistan Centre at Kabul University (ACKU).

Jauhari J. (2012). **Karzai Dönemde Afganistan-İran İlişkileri** (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).

Deb S. (2021). **The Rise of Taliban and Its Security Implications**. Journal of Indo-Pacific Affairs, Air University Press.

Anuj, Kumar R. (2024). **Analysing the Impact of the Doha Agreement on Indo-Afghan Relations**. In: Singh RK, Singh SK, editors. *Emerging Dynamics of India-Afghanistan Relations: Regional Cooperation vs Global Geopolitics*. Singapore: Springer Nature Singapore. p. 187-203.

ماده انتشار